

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

11. aprill 2013*

Keskfond — Århusi konventsioon — Direktiiv 85/337/EMÜ — Direktiiv 2003/35/EÜ —
Artikkel 10a — Direktiiv 96/61/EÜ — Artikkel 15a — Õigus pöörduda keskkonnaküsimustes
kohtusse — Mõiste „üle jõu käivalt kulukas” kohtumenetlustes

Kohtuasjas C-260/11,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Supreme Court of the United Kingdom'i (Ühendkuningriik) 17. mai 2011. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 25. mail 2011, menetluses

The Queen, taotluse alusel, mille esitasid

David Edwards,

Lilian Pallikaropoulos,

versus

Environment Agency,

First Secretary of State,

Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: kohtunik L. Bay Larsen neljanda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud: J.-C. Bonichot (ettekandja), C. Toader, A. Prechal ja E. Jarašiūnas,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: ametnik K. Malacek,

arvestades kirjalikus menetluses ja 13. septembri 2012. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— L. Pallikaropoulos, esindajad: *solicitor* R. Buxton ja D. Wolfe, QC,

— Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: C. Murrell ja J. Maurici, keda abistas *barrister* R. Palmer,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

- Taani valitsus, esindajad: S. Juul Jørgensen ja V. Pasternak Jørgensen,
 - Iirimaa, esindajad: E. Creedon ja D. O'Hagan, keda abistas *barrister-at-law* N. Hyland,
 - Kreeka valitsus, esindaja: G. Karipsiades,
 - Euroopa Komisjon, esindajad: P. Oliver ja L. Armati,
- olles 18. oktoobri 2012. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 27. juuni 1985. aasta direktiivi 85/337/EMÜ teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (EÜT L 175, lk 40; ELT eriväljaanne 15/01, lk 248, edaspidi „direktiiv 85/337”) artikli 10a viiendat lõiku ja nõukogu 24. septembri 1996. aasta direktiivi 96/61/EÜ saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli kohta (EÜT L 257, lk 26; ELT eriväljaanne 15/03, lk 80; edaspidi „direktiiv 96/61”) artikli 15a viiendat lõiku; neid direktiive on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. mai 2003. aasta direktiiviga 2003/35/EÜ (ELT L 156, lk 17; ELT eriväljaanne 15/07, lk 466).
- 2 Taotlus on esitatud ühelt poolt D. Edwardsi ja L. Pallikaropoulose ning teiselt poolt Environment Agency, First Secretary of State'i ning Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs'i vahelises vaidluses betoonitööde teostamiseks Environment Agency antud loa üle. Taotlus käsitleb seda, kas liidu õigusega on kooskõlas House of Lords'i otsus, millega mõisteti L. Pallikaropouloset, kelle edasikaebus jäeti põhjendamata tõttu rahuldamata, välja vastaspoole kohtukulud.

Õiguslik raamistik

Rahvusvaheline õigus

- 3 Vastavalt Euroopa Ühenduse nimel nõukogu 17. veebruari 2005. aasta otsusega 2005/370/EÜ (ELT L 124, lk 1) heaks kiidetud keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsiooni (edaspidi „Århusi konventsioon”) preambulile:

„[...]

„Tõdedes samuti, et igal inimesel on õigus elada keskkonnas, mis vastab tema tervise ja heaolu vajadustele, ning et tal on kohustus praeguste ja tulevaste põlvkondade hüvanguks kaitsta keskkonda ning teha selle seisundi parandamiseks teistega koostööd;

arvestades, et selle õiguse elluviimiseks ja nimetatud kohustuse täitmiseks tuleb teha info kõigile kättesaadavaks ning anda igapäevase õiguse osaleda keskkonnaasjade otsustamises ja õigus pöörduda neis asjus kohtusse, ning samas tunnistades, et inimesed võivad vajada oma õiguste teostamiseks abi;

[...]

olles huvitatud sellest, et organisatsioonidel ja teistel üldsuse esindajatel on võimalik pöörduda kohtu poole või kasutada muid õiguslikke vahendeid, et kaitsta oma õigustatud huve ja tagada seaduste täitmine;

[...].”

4. Århusi konventsiooni artiklis 1 pealkirjaga „Eesmärk” on ette nähtud järgmist:

„Et kaitsta praeguste ja tulevaste põlvkondade õigust elada keskkonnas, mis vastab nende tervise ja heaolu vajadustele, teeb konventsiooniosaline keskkonnainfo üldkättesaadavaks, kaasab üldsuse keskkonnaasjade otsustamisse ning võimaldab konventsiooni kohaselt pöörduda neis asjus kohtusse”.

5. Konventsiooni artikli 3, pealkirjaga „Üldsätted”, lõikes 8 on sätestatud:

„Konventsiooniosaline keelab konventsiooni kohaselt oma õigusi kasutavate isikute karistamise, tagakiusamise ja ahistamise. Säte ei ole vastuolus konventsiooniosalise kohtute õigusega mõista välja mõistlikke kohtukulusid.”

6. Sama konventsiooni artiklis 9, mille pealkiri on „Õigus pöörduda kohtusse”, on täpsustatud:

„[...]

2. Konventsiooniosaline tagab siseriiklike õigusaktidega, et asjast huvitatud üldsuse esindajal,

- a) kellel on põhjendatud huvi või
- b) kelle õigust on rikutud, kui see tingimus on ette nähtud konventsiooniosalise haldusmenetluse normidega,

on õigus pöörduda kohtusse või seaduse alusel loodud muu sõltumatu ja erapooletu asutuse poole artikli 6 alusel tehtud otsuse, tegevuse või tegevusetuse materiaalse või protsessuaalse õiguspärasuse vaidlustamiseks ning kui siseriiklik õigus seda ette näeb ja ilma, et see piiraks selle artikli lõike 3 kohaldamist, ka konventsiooni muude asjakohaste sätete alusel tehtud otsuse, tegevuse või tegevusetuse materiaalse või protsessuaalse õiguspärasuse vaidlustamiseks.

[...]

3. Lisaks lõigetes 1 ja 2 nimetatud menetlustele ning ilma et see piiraks lõigetes 1 ja 2 nimetatud menetluste kohaldamist, tagab konventsiooniosaline siseriiklike õigusaktide nõuetele vastavale üldsuse esindajale, juhul kui need nõuded on sätestatud, juurdepääsu kohtulikule või haldusmenetlusele, et vaidlustada eraõigusliku isiku või avaliku võimu organi tegevus või tegevusetus, mis on vastuolus siseriiklike keskkonnaõigusnormidega.

4. Lisaks lõikele 1 ja piiramata selle kohaldamist, peavad lõigetes 1, 2 ja 3 nimetatud menetlused nägema ette kohased ja tõhusad õiguskaitsevahendid, sealhulgas vajaduse korral esialgse õiguskaitse, ning olema ausad, õiglased, õigeaegsed ja mitte takistavalt kallid. [...]

5. Selle artikli sätete mõju tõhustamiseks tagab konventsiooniosaline, et üldsust teavitatakse haldus- ja kohtumenetlusele juurdepääsu võimalustest, ning kaalub võimalust luua kohased abistamise mehhanismid, et kõrvaldada või vähendada õigusemõistmisele juurdepääsu rahalisi ja muid takistusi.”

Liidu õigus

- 7 Direktiivi 85/337 artiklis 10a ja direktiivi 96/61 artiklis 15a, mille sõnastus on identne, on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et kooskõlas siseriikliku õigussüsteemiga oleks asjaomasel elanikkonnal:

- a) kellel on küllaldane huvi või
- b) kelle õigust on kahjustatud, kui liikmesriigi menetlusseadus seab selle eeltingimuseks,

juurdepääs kaebuste lahendamisele kohtus või mõnes muus sõltumatus ja erapooletus organis, mis on seaduslikult asutatud, et vaidlustada otsuste, seaduste ja puuduste sisulist või protseduurilist seaduslikkust seoses käesoleva direktiivi sätete kohase üldsuse kaasamisega.

Liikmesriigid määravad kindlaks, mis etapis võib otsuseid, seadusi või puudusi vaidlustada.

Liikmesriigid määravad kindlaks, mis moodustab küllaldase huvi ja õiguse kahjustatuse, kooskõlas eesmärgiga anda asjaomasele üldsusele laialdane juurdepääs õiguskaitsele.

Sel eesmärgil loetakse käesoleva artikli punkti a tähenduses piisavaks kõikide valitsusväliste organisatsioonide huvi, kui need vastavad artikli 1 lõikes 2 loetletud nõuetele. Samuti võib eeldada, et sellistel organisatsioonidel on õigusi, mida saab kahjustada käesoleva artikli punkti b tähenduses.

Käesoleva artikli sätted ei välista eelnevat läbivaatamise menetluse võimalust haldusasutuse ees ega mõjuta nõuet ammendada läbivaatamismenetlus halduskorras enne asja kohtusse läbivaatamisele saatmist, kui siseriiklike õigusaktide alusel on selline nõue olemas.

Iga selline menetlus on erapooletu, õiglane, õigeaegne ja mitte üle jõu käival kulukas.

[...]”.

- 8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (ELT 2012, L 26, lk 1) kodifitseeris direktiivi 85/337. Direktiivi 2011/92 artikli 11 lõike 4 teises lõigus sätestatu on identne normiga direktiivi 85/337 artikli 10a viiendas lõigus.
- 9 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. jaanuari 2008. aasta direktiiv 2008/1/EÜ saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli kohta (ELT L 24, lk 8) kodifitseeris direktiivi 96/61. Direktiivi 2008/1 artikli 16 lõike 4 teises lõigus sätestatu on identne normiga direktiivi 96/61 artikli 15a viiendas lõigus.

Ühendkuningriigi õigus

- 10 Supreme Court'i 2009. aasta kodukorra (Supreme Court Rules 2009, SI 2009, nr 1603) § 49 lõikes 1 on sätestatud:

„Kohtukulude üksikasjaliku hindamise viivad igas kohtuasjas läbi kaks kulusid hindavat ametnikku, kelle määrab president, kusjuures:

- a) üks kulusid hindav ametnik peab olema kulusid hindav kohtunik (Costs Judge, Taxing Master of the Senior courts),

ja

b) teine võib olla kohtusekretär.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 11 D. Edwards vaidlustas Environment Agency (keskkonnaamet) otsuse, millega anti luba betoonitööde teostamiseks, kaasa arvatud jäätmete põletamiseks Rugby's (Ühendkuningriik), väites keskkonnaõiguse alusel eelkõige seda, et projekti keskkonnamõju hindamist ei ole läbi viidud. D. Edwardsile anti sel puhul ka menetlusabi.
- 12 Kaebus jäeti rahuldamata ja D. Edwards esitas vastava otsuse peale apellatsioonkaebuse Court of Appealile, kuid viimasel kohtuistungil päeval, enne selles kohtuasjas lõpliku otsuse tegemist, loobus oma kaebusest.
- 13 L. Pallikaropoulose taotlusel lubati tal liituda apellatsioonkaebuse esitajana menetlusega ülejäänud menetluse ajaks. Ta ei vastanud menetlusabi andmisele esitatavatele tingimustele, aga Court of Appeal nõustus piirama tema vastutust kohtukulude eest 2000-le Suurbritannia naelsterlingile.
- 14 Court of Appeal jättis apellatsioonkaebuse rahuldamata ja jättis L. Pallikaropoulose kanda tema enda kulud ning mõistis talt välja apellatsioonimenetluse vastustajate kohtukulud eelnimetatud ülempiiri ulatuses.
- 15 L. Pallikaropoulos esitas seejärel kassatsioonkaebuse House of Lordsile ja esitas taotluse, milles palus jätta temalt nõudmata kohtu nõutud garantii eeldatavate kulude kohta summas 25 000 Suurbritannia naelsterlingit. See taotlus jäeti rahuldamata.
- 16 L. Pallikaropoulos taotles ka kulude piiramise määrust (*protective costs order*), mille eesmärk oli piirata tema vastutust võimalike kohtukulude puhul juhul, kui tema kaebus jäetakse rahuldamata. See taotlus jäeti rahuldamata.
- 17 House of Lords jättis 16. aprilli 2008. aasta otsusega muutmata Court of Appeal otsuse, millega jäeti apellatsioonkaebus rahuldamata ja 18. juulil mõistis House of Lords L. Pallikaropouloset välja vastustajate kassatsioonimenetluse kohtukulud ja juhul, kui menetlusosalised ei jõua kulude summas kokkuleppele, pidi summa määrama kindlaks parlamendi ametnik (*Clerk of the Parliaments*). Vastustajad esitasid hüvitamisele kuuluvate kulude kohta kaks arvet suurusega 55 810 Suurbritannia naelsterlingit ja 32 290 Suurbritannia naelsterlingit.
- 18 House of Lordsi pädevus on üle antud Supreme Court of the United Kingdomile, mis asutati hiljuti, 1. oktoobril 2009. Vastavalt Supreme Courti 2009. aasta kodukorrale viivad kohtukulude üksikasjaliku hindamise läbi kaks kulusid hindavat ametnikku (*costs officers*), kelle määrab kohtu esimees. Endalt kohtukulude väljamõistmist vaidlustades tugines L. Pallikaropoulos direktiividele 85/337 ja 96/61.
- 19 4. detsembri 2009. aasta otsuses leidsid kulusid hindavad ametnikud, et nad on põhimõtteliselt pädevad hindama selle argumendi põhjendatust.
- 20 Põhikohtuasja vastustajad esitasid kulude üle otsustamise menetluses nimetatud otsuse peale kaebuse Supreme Court of the United Kingdomi ainukohtunikule ja palusid suunata asi viiest kohtunikust koosnevale kolleegiumile, kellele see lõpuks otsustatigi saata.
- 21 Kolleegium tegi otsuse 15. detsembril 2010. Ta leidis, et kulusid hindavad ametnikud peavad oma ülesannete täitmisel piirduma üksnes sellega, mis on Supreme Courti 2009. aasta kodukorras ette nähtud, ja järelikult peavad nad piirduma vaid kohtukulude kokkuarvutamisega. Kolleegiumi arvates kuulub küsimus selle kohta, kas direktiivide 85/337 ja 96/61 tähenduses on kohtusse pöördumine üle

jõu käivalt kulukas, üksnes põhimenetluses otsuse teinud kohtu pädevusse, kes võib seda käsitleda kas menetluse alguses, kui ta kaalub, kas anda kulude piiramise määрус, või oma põhimenetluses tehtavas otsuses.

- 22 Samuti leidis kolleegium, et House of Lords ei kontrollinud kulude piiramise taotlust hinnates küsimust, kas vastustajate kohtukulude väljamõistmine L. Pallikaropouloset oli vastuolus nende direktiividega.
- 23 Neil asjaoludel otsustas Supreme Court of the United Kingdom menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kuidas peaks liikmesriigi kohus lahendama küsimuse, mis puudutab kohtukulude väljamõistmist üldsuse liikmelt, kelle keskkonnaalane kaebus jäeti rahuldamata, võttes arvesse nõudeid, mis tulenevad Århusi konventsiooni artikli 9 lõikest 4, mis on rakendatud [direktiivi 85/337] artikliga 10a ja [direktiivi 96/61] artikliga 15a?
2. Kas küsimuse üle, kas kohtumenetlus on „üle jõu käivalt kulukas” Århusi konventsiooni artikli 9 lõike 4 tähenduses, mis on rakendatud direktiividega, tuleks otsustada objektiivsel alusel (arvestades näiteks üldsuse „tavalise” liikme võimalust võimalikke kohtukulusid tasuda) või tuleks selle üle otsustada subjektiivsel alusel (arvestades konkreetse kaebuse esitaja vahendeid) või tuleks neid kahte alust omavahel kuidagi kombineerida?
3. Või kas see on puhtalt liikmesriigi siseriikliku õiguse küsimus, millega kaasneb üksnes liikmesriigi kohustus saavutada direktiivides sätestatud tulemus, nimelt et asjaomane menetlus ei oleks „üle jõu käivalt kulukas”?
4. Kas kohtumenetluse „üle jõu käivalt kulukuse” üle otsustamisel on asjakohane see, et kaebuse esitaja ei loobunud sellega seoses menetluse algatamisest ega jätkamisest?
5. Kas neid küsimusi on lubatud lahendada i) apellatsioonimenetluse või ii) kassatsioonimenetluse staadiumis teistmoodi kui esimeses kohtuastmes?”

Eelotsuse küsimused

- 24 Nende erinevate küsimustega, mis tuleb koos läbi vaadata, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul täpsustada esiteks seda, milline tähendus on direktiivi 85/337 artikli 10a viiendas lõigus ja direktiivi 96/61 artikli 15a viiendas lõigus ette nähtud nõudel, mille kohaselt ei tohi nendes sätetes nimetatud menetlused olla üle jõu käivalt kulukad, ja teiseks seda, millistest hindamiskriteeriumidest peab liikmesriigi kohus lähtuma selle nõude hindamisel, kui see võib kohtu arvates kuuluda kulude väljamõistmisel kohaldamisele, ning milline on liikmesriikide tegutsemisruum nende kriteeriumide kindlaksmääramisel siseriiklikus õiguses. Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub Euroopa Kohtul täpsustada ühtlasi seda, kas liikmesriigi kohus, hinnates seda, kas menetlus on üle jõu käivalt kulukas, peab arvesse võtma asjaolu, et menetlusosalisel ei takistanud kaebuse esitamist ja menetluse jätkamist reaalselt tõenäosus, et kulud mõistetakse välja temalt; ja kas kohtu analüüs võib lisaks olla erinev sõltuvalt sellest, kas kohus teeb otsuse esimese astme, apellatsiooni- või edasise kaebemenetluse lõpus.

– Mõiste „üle jõu käivalt kulukas” direktiivide 85/337 ja 96/61 tähenduses

- 25 Esiteks tuleb meenutada, et nagu Euroopa Kohus on juba otsustanud, ei keela direktiivi 85/337 artikli 10a viiendast lõigust ning direktiivi 96/61 artikli 15a viiendast lõigust tulenev nõue, mille kohaselt ei tohi kohtumenetlused olla üle jõu käivalt kulukad, kohtutel välja mõista kohtukulusid (vt selle kohta 16. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-427/07: komisjon vs. Iirimaa, EKL 2009, lk I-6277, punkt 92).
- 26 See tuleneb otseselt Århusi konventsioonist, millega tuleb liidu õigusaktid „viia vastavusse”, ning direktiivi 2003/35, millega muudeti direktiive 85/337 ja 96/61, põhjendusest 5; Århusi konventsiooni artikli 3 lõikes 8 on täpsustatud, et säte ei ole vastuolus konventsiooniosalise kohtute õigusega mõista välja mõistlikke kohtukulusid.
- 27 Veel tuleb rõhutada seda, et nõue, mille kohaselt ei tohi menetlus olla üle jõu käivalt kulukas, puudutab kõiki finantskulusid, mis tekivad kohtumenetluses osalemisel (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus komisjon vs. Iirimaa, punkt 92).
- 28 Niisiis tuleb menetluse üle jõu käivat kulukust hinnata tervikuna, võttes arvesse kõiki menetlusosalisel tekkinud kulusid.
- 29 Lisaks tuleneb nii liidu õiguse ühetaolise kohaldamise kui ka võrdsuse põhimõttega seonduvatest nõuetest, et sellise liidu õigusnormi mõisteid, mis ei viita sõnaselgelt liikmesriikide õigusele õigusnormi tähenduse ning ulatuse kindlaksmääramiseks, tuleb tavaliselt kogu Euroopa Liidu piires tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt ning selline tõlgendus tuleb leida, arvestades sätte konteksti ja eesmärki (vt eelkõige 14. veebruari 2012. aasta otsus kohtuasjas C-204/09: Flachglas Torgau, punkt 37).
- 30 Kuigi ei Århusi konventsiooni artikli 9 lõikes 4, milles on sätestatud, et selle artikli lõigetes 1–3 nimetatud menetlused ei tohi olla takistavalt kallid, ega direktiivides 85/337 ja 96/61 ei ole täpsustatud seda, kuidas tuleb hinnata kohtumenetluse kulusid, selleks et otsustada, kas menetlust tuleb pidada üle jõu käivalt kulukaks, tuleneb eelnevast, et seda ei saa hinnata ainult siseriikliku õiguse kohaselt.
- 31 Ka on direktiivi 85/337 artikli 10a kolmandas lõigus ja direktiivi 96/61 artikli 15a kolmandas lõigus sõnaselgelt täpsustatud, et Euroopa Liidu seadusandja eesmärk on anda asjaomasele üldsusele „laialdane juurdepääs õiguskaitsele”.
- 32 Nimetatud eesmärk seostub laiemalt liidu seadusandja tahtega säilitada, kaitsta ja parandada keskkonna kvaliteeti ja tagada, et üldsusel oleks selles aktiivne roll.
- 33 Lisaks on nõue, et menetlus ei tohi olla „üle jõu käivalt kulukas”, keskkonna valdkonnas seotud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47 ette nähtud õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile ning samuti tõhususe põhimõttega, mille kohaselt ei tohi menetlusnormid, mis on kehtestatud nende kohtuasjade läbivaatamiseks ja mille eesmärk on tagada isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse, muuta liidu õiguskorraga antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (vt 8. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-240/09: Lesoochranárske zoskupenie VLK, EKL 2011, lk I-1255, punkt 48).
- 34 Lõpetuseks, kuigi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Euroopa Majanduskomisjoni poolt 2000. aastal avaldatud dokument „Århusi konventsioon: kohaldamise juhised” ei tõlgenda konventsiooni siduvalt, võib siiski märkida, et selles on täpsustatud, et konventsiooni alusel kaebuse esitamise menetluse või siseriikliku keskkonnaõiguse rakendamise kulud ei tohi olla nii kõrged, et need takistaksid üldsusel vajaduse korral kaebust esitada.

35 Eelnevalt tuleneb, et direktiivi 85/337 artikli 10a viiendas lõigus ning direktiivi 96/61 artikli 15a viiendas lõigus sätestatud nõue, mille kohaselt ei tohi kohtumenetlus olla üle jõu käival kulukas, tähendab, et kohtumenetluses tekkida võivad finantskulud ei tohi sätetes viidatud isikutel takistada artiklite kohaldamisalasse kuuluva kaebuse või edasikaebuse esitamist kohtutesse. Kui liikmesriigi kohus peab tegema kohtuasja kaotanud kaebajalt kulude väljamõistmise otsuse keskkonnaalases vaidluses või palju üldisemalt juhul, kui on vaja otsust teha – nagu see võib olla Ühendkuningriigi kohtutes – mõnes varasemas menetluse staadiumis nende kulude võimaliku piiramise kohta, mida võidakse välja mõista menetlusosaliselt, kes kohtuasja kaotab, peab kohus tagama eelnimetatud nõude järgmise, ja selle, et arvesse võetakse nii oma õigusi kaitsta sooviva isiku huve kui ka üldist huvi keskkonna kaitsmise vastu.

– Hindamiskriteeriumid „mitte üle jõu käiva kulukuse” nõude hindamisel

36 Nagu on täpsustatud käesoleva kohtuotsuse punktis 24, soovib Supreme Court of the United Kingdom teada, millistest hindamiskriteeriumidest peab liikmesriigi kohus lähtuma kohtukulude kohta otsuse tegemisel, selleks et tagada selle nõude täitmine nii, et menetlus ei oleks üle jõu käival kulukas. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib eelkõige teada, kas hindamisel tuleks lähtuda objektiivsest alusest või vastupidi, subjektiivsest alusest ja mil määral peaks seejuures arvestama siseriikliku õigusega.

37 Tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et juhul kui liidu õiguses ei ole täpsustatud, on liikmesriigid kohustatud direktiivi ülevõtmisel tagama selle täieliku mõju, omades samas ulatuslikku kaalutlusruumi meetodite valiku osas (vt eelkõige 9. novembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-216/05: komisjon vs. Iirimaa, EKL 2006, lk I-10787, punkt 26).

38 Sellest järeldub vahendite kohta, millega saavutada tõhusa kohtuliku kaitse tagamise eesmärk keskkonnaõiguse valdkonnas ilma üle jõu käivate kuludeta, et arvesse tuleb võtta kõiki siseriikliku õiguse asjassepuutuvaid sätteid ja eelkõige siseriiklikke menetlusabi andmise ning kulude piiramise süsteeme nagu see, mida on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 16. Arvestada tuleb ka märkimisväärsed erinevusi, mida leidub selles valdkonnas liikmesriikide seadusandluses.

39 Nagu eelnevalt juba märgitud, peab kulude kohta otsust langetav liikmesriigi kohus lisaks tagama eelnimetatud nõude järgmise, ja selle, et arvesse võetakse nii oma õigusi kaitsta sooviva isiku huve kui ka üldist huvi keskkonna kaitsmise vastu.

40 Seda hinnates ei saa lähtuda ainult asjaomase isiku majanduslikust olukorrast, vaid hinnang peab tuginema ühtlasi kulude summa objektiivsel analüüsil, arvestades eriti seda, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 32, et keskkonnakaitses peaks üksikisikutel ja ühendustel olema aktiivne roll. Selles mõttes ei tohi menetluskulud teatavatel juhtudel osutada objektiivselt põhjendamatuks. Niisiis ei tohi menetluskulud ületada asjaomase isiku majanduslikke võimalusi ja mingil juhul ei tohi need osutada objektiivselt põhjendamatuks.

41 Liikmesriigi kohus ei tohi asjaomase isiku majanduslikku olukorda analüüsides anda hinnangut, mis lähtub üksnes „keskmise” kaebaja oletatavatest majanduslikest võimalustest, kuna nendel võib asjaomase isiku olukorraga olla vaid kaudne suhe.

42 Lisaks võib liikmesriigi kohus selle hindamise raames võtta arvesse menetlusosaliste olukorda, taotleja mõistlikku võimalust saavutada edu, asja olulisust taotlejale ja keskkonna kaitsmisel, kohaldatava õiguse ja menetluse keerukust ning seda, kas kaebused menetluse erinevates staadiumides võivad olla esitatud kergekäeliselt (vt analoogia alusel 22. detsembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-279/09: DEB, EKL 2010, lk I-13849, punkt 61).

- 43 Samuti tuleb selgituseks märkida, et üksnes asjaolu alusel – millele juhtis tähelepanu Supreme Court of the United Kingdom –, et asjaomane isik ei lasknud kaebuse esitamisel end tegelikkuses takistada, ei saa teha järeldust, et menetlus ei ole tema jaoks üle jõu käivalt kulukas direktiivide 85/337 ja 96/61 eespool selgitatud tähenduses.
- 44 Lõpetuseks, seoses eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusega, kas hinnang selle kohta, ega kulud ei ole üle jõu käivalt suured, peab erinema vastavalt sellele, kas liikmesriigi kohus teeb kulude kohta otsuse esimese astme, apellatsiooni- või edasise kaebemenetluse lõpus, tuleb märkida, et lisaks sellele, et direktiivid 85/337 ja 96/61 ei sisalda seesugust erisust, ei ole niisugune tõlgendus kooskõlas liidu seadusandja soovitud eesmärgi, milleks on võimalikult laialdane kohtusse pöördumise õiguse tagamine ja keskkonnakaitse parandamisele kaasaaitamine, täieliku järgimisega.
- 45 Nõuet, et kohtumenetlus ei tohi olla üle jõu käivalt kulukas, ei pea liikmesriigi kohus seega hindama erinevalt sõltuvalt sellest, kas ta peab selle üle otsustama esimese astme, apellatsiooni- või edasise kaebemenetluse lõpus.
- 46 Järelikult tuleb asuda seisukohale, et kui liikmesriigi kohus peab tegema käesoleva kohtuotsuse punktis 41 viidatud olukorras otsuse, kas keskkonnaasjade menetlus on asjaomase isiku jaoks üle jõu käivalt kulukas, ei saa kohus hinnangut andes lähtuda ainult isiku majanduslikust olukorrast, vaid hinnang peab tuginema ühtlasi kulude summa objektiivsel analüüsil. Lisaks võib ta võtta arvesse menetlusosaliste olukorda, taotleja mõistlikku võimalust saavutada edu, asja olulisust taotlejale ja keskkonna kaitsmisel, kohaldatava õiguse ja menetluse keerukust, seda, kas kaebused menetluse erinevates staadiumides võivad olla esitatud kergekäeliselt ning siseriiklike menetlusabi andmise ning kulude piiramise süsteemide olemasolu.
- 47 Vastupidi, üksnes asjaolu alusel, et asjaomane isik ei lasknud kaebuse esitamisel end tegelikkuses takistada, ei saa teha järeldust, et menetlus ei ole tema jaoks üle jõu käivalt kulukas.
- 48 Viimaks ei saa seda hinnata lähtuvalt erinevatest kriteeriumidest vastavalt sellele, kas hinnangu peab andma esimese astme, apellatsiooni- või edasise kaebemenetluse lõpus.

Kohtukulud

- 49 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

Nõukogu 27. juuni 1985. aasta direktiivi 85/337/EMÜ teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta artikli 10a viiendas lõigus ning nõukogu 24. septembri 1996. aasta direktiivi 96/61/EÜ saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli kohta artikli 15a viiendas lõigus – neid direktiive on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. mai 2003. aasta direktiiviga 2003/35/EÜ – sätestatud nõue, mille kohaselt ei tohi kohtumenetlus olla üle jõu käivalt kulukas, tähendab, et kohtumenetluses tekkida võivad finantskulud ei tohi sätetes viidatud isikutel takistada artiklite kohaldamisalasse kuuluva kaebuse või edasikaebuse esitamist kohtutesse. Kui liikmesriigi kohus peab tegema kohtuasja kaotanud kaebajalt kulude väljamõistmise otsuse keskkonnaalases vaidluses või palju üldisemalt juhul, kui on vaja otsust teha – nagu see võib olla Ühendkuningriigi kohtutes – mõnes varasemas menetluse staadiumis nende kulude võimaliku piiramise kohta, mida võidakse välja mõista menetlusosaliselt, kes kohtuasja kaotab, peab kohus tagama eelnimetatud nõude järgimise, ja selle, et arvesse võetakse nii oma õigusi kaitsta sooviva isiku huve kui ka üldist huvi keskkonna kaitsmise vastu.

Liikmesriigi kohus ei saa hinnangut andes lähtuda ainult isiku majanduslikust olukorrast, vaid hinnang peab tuginema ühtlasi kulude summa objektiivsel analüüsil. Lisaks võib ta võtta arvesse menetlusosaliste olukorda, taotleja mõistlikku võimalust saavutada edu, asja olulisust taotlejale ja keskkonna kaitsmisel, kohaldatava õiguse ja menetluse keerukust, seda, kas kaebused menetluse erinevates staadiumides võivad olla esitatud kergekäeliselt ning siseriiklike menetlusabi andmise ning kulude piiramise süsteemide olemasolu.

Vastupidi, üksnes asjaolu alusel, et asjaomane isik ei lasknud kaebuse esitamisel end tegelikkuses takistada, ei saa teha järeldust, et menetlus ei ole tema jaoks üle jõu käival kulukas.

Viimaks ei saa seda hinnata lähtuvalt erinevatest kriteeriumidest vastavalt sellele, kas hinnangu peab andma esimese astme, apellatsiooni- või edasise kaebemenetluse lõpus.

Allkirjad